ӘДӘБИЈЈАТ вә ИНЧӘСӘНӘТ

2 ДЕКАБР 1978-чи ИЛ.

ЧӘТИН ЈОЛУН БАШЛАНҒЫЧЫ

Јарадычы кәнчләрлә иш апарылмасы барәдә Сов.ИКП МК-нын гәрарында (1976) әдәбијјатын вә инчәсәнәтин мүхтәлиф саһәләриндә лајигли чаван гүввәләрин јетишмәсинә гајгы чидди ичтимаи-сијаси әһәмијјәтли бир иш кими гијмәтләндирилир.

Һәмин гәрардан сонра республикамызда јарадычы кәнчләрин һәјатында бир сыра уғурлу һадисәләр баш вермишдир: Загатала топланышыны, Јазычылар Иттифагында ачылмыш студијаны, кәнч јазычыларын ики ил далбадал Шүвәланда кечирилмиш ајлыг семинарларыны вә нәһајәт, бу күнләрдә Зуғулба бејнәлхалг «Кәнчлик» дүшәркәсиндәки ики күнлүк мүшавирәни хатырламаг кифајәтдир.

Азәрбајчан ЛККИ МК илә Јазычылар Иттифагынын әмәкдашлығы бу саһәдә јахшы сәмәрә верир. Кәнч јазычы вә шаирләрин әсәрләринин охучулара чатдырылмасы саһәсиндә иттифагын әдәби органлары, «Кәнчлик» нәшријјаты сон илләрдә хејли иш көрмүшләр.

Зуғулба мүшавирәсиндә филолокија елмләри доктору Бәкир Нәбијевин кениш мә'рузәсиндә артыг ики-үч китаб мүәллифи олан, нисбәтән танынан чаван јазычылар көздән гачырылмамагла башлыча диггәт адларыны мәһз сон бир нечә илдә ешитдијимиз кәнчләрин јазыларына јөнәлдилмишди: бу јазылар, мүхтәлиф жанрлар үзрә, әсасән, гәнаәтбәхш шәкилдә тәһлил олунмушду.

Әввәлләр Зуғулбада кечирилмиш јығынчаглардан фәргли олараг, бу дәфә јарадычылыг мүзакирәләри ајры-ајры семинарларда апарылырды.

Семинарлара танынмыш, тәчрүбәли шаир вә насирләримиздән Һүсејн Аббасзадә, Чабир Новруз, Елчин, Сөһраб Таһир, Фикрәт Гоча, Сабир Азәри рәһбәрлик едирдиләр.

Бакыдан вә ајры-ајры рајонларымыздан онларча чаван мүәллифин әсәри охунуб мүзакирә едилди. Әлбәттә, онларын һамысыны бир сәвијјәдә гәбул етмәк, һамысына ејни елчү илә гијмәт вермәк олмаз. Зуғулбада топланан кәнч шаир вә насирләр әдәби тәһсилләринә, јазы тәчрүбәләринә, һадисәләрә бәдии мүдахиләнин формасына көрә бир-бирләринә охшамырлар вә шүбһәсиз ки, онларын һамысынын әдәбијјатымызын кәләчәк инкишафына ејни дәрәчәдә көмәк едәчәкләрини демәк дә олмаз.

Лакин семинар рәһбәрләринин јекдил рә'ји белә олду ки, мүшавирәдә топлашанларын јазыларындакы руһ, онларын сәнәтә мүнасибәтләри, мәдәнијјәтимизин инкишаф мејлләриндәки башлыча чәһәтләри дүзкүн һисс етмәләри, мүталиә вә мараг даирәләринин кенишлији үмумиликдә јахшы тәсәввүр доғурур.

Бүтөвлүкдә јанашанда ајдын һисс олунур ки, бу кәнчләрин чохунун јазмаг еһтирасы чидди мә'нәви-әхлаги, вәтәндашлыг мәтләбләринә баглыдыр вә һәмин чәһәт онларын әдәби ахтарышларына үмидлә бахмагымыза һагг верир.

Мәнзәр Ејнуллајева, Вагиф Бәһмәнли, Вагиф Чәбрајылзадә, Сәрвиназ Һәсәнова, Бөјүкхан Багыров, Маһирә Абдуллајева, Елман Һәбибоғлу вә башгаларынын ше'р вә һекајәләри фонунда мүасир әдәби кәнчлијин ахтарыш мејлини, дүшүнчә вә јазы тәрзләриндәки тәравәти семинар рәһбәрләри јахшы һал кими гијмәтләндирдиләр. Семинарларда апарылан тәнгиди руһлу, ачыг сөһбәтләр һәм дә кәнчләрин сәнәтә мүнасибәтләрини, әдәби ахтарышларында һансы ме'јарлара әсасландыгларыны, потенсиал имканларыны, арзу вә һәвәсләрини, еһтијачларыны ашкара чыхарды.

Әлбәттә, мүшавирә иштиракчыларынын әсәрләри, мүасир әдәби кәнчлијин јазыларындакы зәиф, уғурсуз чәһәтләри көрмәјә дә көмәк көстәрди. Мәсәлән, бә'зи кәнчләрин әдәби инкишафы ләнк кедир, онларын јени әсәрләриндәки ахтарыш чох зәиф дујулур: икинчи, үчүнчү дәрәчәли мөвзулара, чансыз тәбиәт мәнзәрәләринә, бајағы «севки изтирабларына» мејл тәәссүф ки, һәлә дә вар. Сөһраб Таһирин кәнч јазычылары мүасир инсанын һәјатына, мә'нәвијјатына, мүбаризә вә әмәјинә, чидди ичтимаи-сијаси, кениш мигјаслы мөвзулара сәсләмәсинә бу чәһәтдән һагг газандырмамаг мүмкүн дејил.

Бә'зи хошакәлмәз мејлләр һәм поезијанын, һәм нәсрин инкишафына мане олур. Нәсрдә чанлы данышмаға, фолклор ән'әнәләринә күтләви мараг сон дөврүн үмуми, һәм дә тәкчә биздә јох, бүтүн дүнјада, әдәби-естетик һавасыны әкс етдирән үслуби һәрәкатдыр. Лакин бу һәрәката кортәбии шәкилдә, дәб хатиринә ујмаг, бир сыра чаван јазычыларын һекајәләриндә мүшаһидә олундуғу кими, һәјат материалынын тәбиәтинә ујмајан сүн'и, садәлөвһ, бајағы бир «үслубчулуға» чеврилир: һәм дә белә јазыларын дили Азәрбајчан бәдии дилинин индики сәвијјәсиндән чох ашағы көрүнүр.

Тә'сирә гапылыб сүн'и шәкилдә, һәм дә вахты өтмәкдә олан мөвзулара, үслублара гапылмаг ше'рдә дә дујулур. Бу чәһәтдән бә'зи кәнчләрин лирик гәһрәманларыны өз дүшүнчә, һәјаты идрак, инкишаф сәвијјәләринә ујғун кәлмәјән гондарма бир тәрздә данышдырмалары тәәччүб доғурур: риторик ше'рдән, вахты кечмиш патетикадан гачаркән торпаға енмәк тәбии һалдыр, лакин торпаға енмәк — сүрүнмәк дејил: ше'ри ганаддан, күчлү, гајнар нәфәсдән мәһрум етмәк дејил. Өлмәз, чанлы, ширәли халг дилимиз бүтүн көзәллији вә әзәмәти илә поезијамызы јүз илләр, мин илләр гидаландырачаг: лакин «халг дили адына бәситләшдирилмиш» дилдә данышмаг да јаланчы бәдиилликдир.

Башга бир мисал. Истеһсалат мөвзусундан суи-истифадә едилмәсинин, заһири «мүасирлијин» донә-донә шаһиди олмушуг. Лакин әсил мүасирлик ахтарышы әмәк гәһрәманларыны, сүрүчүләри, чобанлары, нефтчиләри јенидән кәшф етмәк, әсил поетик образа чевирмәкдир. Буна көрә дә чаванларын диггәти һәјатымыза, садә, зәһмәткеш адамларын ишинә, јашајышына, халгымызын мә'нәви аләминә јөнәлдилмәлидир. Онларын әсәрләриндә вәтәндаш јанғысы илә долу чидди сөһбәтләр ачылмалы, бу күнкү инсанын фәал ичтимаи мөвгеји даһа ајдын көрүнмәлидир.

Бу гыса гејдләрдән дә көрүндүјү кими, кәнч әдәби гүввәләрин јени көрүшү — мараглы мүзакирә вә мүбаһисә мөвзулары верир, ачыг јарадычылыг сөһбәтләринә еһтијачы бир даһа хатырладыр.

Ики күнлүк көрүш кәнч әдәби гүввәләр арасындакы үнсијјәти даһа да мөһкәмләндирди.

Мүшавирәнин јекунунда чыхыш едәнләр дә һаглы олараг көстәрдиләр ки, белә көрүшләр халгымызын әдәби исте'дадынын јени тәмсилчиләрини ашкара чыхартды.

Јекун јығынчағында республика Јазычылар Иттифагы идарә һеј'әтинин биринчи катиби Имран Гасымовун әдәбијјатымызын мүасир вәзијјәти вә инкишаф проблемләри илә баглы сөһбәтини кәнчләр марагла гаршыладылар. И. Гасымов мисилсиз әдәби ирсимизин арашдырылмасы, тәблиғи, бөјүк бәдии ән'әнәләримизин горунмасы вә даһа да инкишаф етдирилмәси саһәсиндә онларын өһдәсинә чидди вәзифәләр гојду; јарадычылыг ишинин мәс'улијјәтиндән данышды, көстәрди ки, өзүнә тәләбкарлыг әдибин талејини һәлл едән башлыча кејфијјәтләрдир, һәр бир әдәби мүвәффәгијјәт исте'дадла јанашы, бөјүк ахтарыш, кәркин әмәк тәләб едир. Буна көрә дә кәнчләр бу јолун мәс'улијјәтини лап елә башланғычындан јахшы дәрк етмәлидирләр. О, семинар рәһбәрләринин фикринә шәрик олуб кәнчләрин ахтарышларыны гијмәтләндирди. Бизим дөврүмүздә јазычы адынын јүксәклији, сөз усталарынын үзәринә дүшән ичтимаи вәзифәләр, әдәби ишин вәтәндашлыг вә тарихи әһәмијјәти барәдә Имран Гасымовун сөһбәти ләјагәтли әдәби кәнчлијә Азәрбајчан Јазычылар Иттифагынын гајгы вә мәһәббәтинин ифадәси кими сәсләнди.

Чыхышларда дејилдији кими, биз Зуғулбада бир-биримиздән инамла ајрылдыг. Ајрылдыг ки, кәнчлик адына лајиг олан јени-јени көзәл әсәрләрдә көрүшәк!..

Сабир **РҮСТӘМХАНЛЫ**
Зуғулба